

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

UZUN TEZ

“Füruzan Öykülerinde Çocuk”

ÖĞRENCİNİN ADI: Dilara

ÖĞRENCİNİN SOYADI: ERGÜL

ÖĞRENCİNİN NUMARASI: D1129-0075

SÖZCÜK SAYISI: 3680

REHBER ÖĞRETMENİ: ABDULLAH

ŞAHİN

Araştırma Sorusu: Füruzan’ın “*Parasız Yatılı*”, “*Çocuk*” ve “*Gecenin Öteki Yüzü*” başlıklı öykülerindeki anne-çocuk ilişkisi nasıl işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER

ÖZ

1.Giriş.....4

A) ÖYKÜLERDE ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİNİ ETKİLEYEN OLGULAR

a.1)Babanın Yokluğu.....5-9

a.2)Eğitimin Gerekliliği.....9-12

a.3)Maddi Durum.....12-15

B) ÖYKÜLERDE ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİNİN NİTELİĞİ

b.1) Gecenin Öteki Yüzü'nde Anne-Çocuk İlişkisinin Niteliği.....15-16

b.2) Parasız Yatılı'da Anne-Çocuk İlişkisinin Niteliği.....16-18

b.3) Çocuk'ta Anne-Çocuk İlişkisinin Niteliği.....18-19

C) Anne-Çocuk ve Başlık İlişkisi.....19-20

2. Sonuç.....21

ABSTRACT (ÖZ)

Füruzan'ın “Gecenin Öteki Yüzü”, “Parasız Yatılı” ve “Çocuk” başlıklı öykülerinde ana izlek “anne-kız ilişkisi”dir. “Babanın yokluğu”, “maddi durumlarının yetersizliği” ve “eğitimsizlik” gibi ortak yan izlekler aracılığıyla “anne-kız ilişkisi”nin niteliği belirlenmiştir. Öykülerde anne-kız ilişkisinin seçilmesi ise baba-kız ilişkisinin aksine temel izleğin daha duygusal anlamda değerlendirilmeye açık olmasıdır. Öykülerdeki anne figürünün yanında yer alan kız çocuklar, yaşlarından beklenmeyen bir olgunluk sergileyerek kendi ayaklarının üzerinde durmaktadırlar. Çocuk figürler, aynı zamanda bu süreçte yalnızlaşmaya da başlamaktadırlar. Baba figürünün desteğinden yoksun olmaları ise maddi durumlarının yetersizliğini de beraberinde getirmektedir. Evin ihtiyaçları bile zor karşılanırken, eğitim masraflarının altından kalkamayacak olan aileler aynı zamanda “eğitim”den de yoksun kalmaktadırlar. “Geri dönüş teknikleri” ile geçmişe giden anlatıcılar, anne-kız ilişkisinin öyküdeki zamandan farklı günlerdeki niteliğini de göstermektedirler. “İç monologlar” aracılığıyla figürlerin düşüncelerinin aktarılması ise öykülerde anne-kız ilişkisindeki duygu durumlarını değerlendirmede önemli rol oynamaktadırlar.

1.Giriş

Füruzan'ın “Parasız Yatılı”, “Gecenin Öteki Yüzü” ve “Çocuk” başlıklı öykülerinde işlenen ortak tema “anne-kız ilişkisi”dir. Anne figürünün yanı sıra, yaşatlarına göre olgun tavırlarıyla dikkat çeken çocuk figürler bir yandan da alışılmış heyecanlı çocukların aksine “mutsuzluğu” ve “yalnızlığı” simgelemektedirler. Öykülerdeki ortak izlekler aracılığıyla evdeki “baba figürü”nün eksikliği çocukların “destek” ve “güven” duygusundan uzak büyümelerine sebep olurken, anne içinse bütün yükü tek başına sırtlamaları anlamına gelmektedir. Diğer bir ortak yan izlek olarak her üç ailenin de “maddi durum”larının yetersiz olması “eğitim”den de uzak kalmalarına sebep olmaktadır. Yalnız başına büyümekte olan kız figürler aynı zamanda ellerinden geldiğince annelerine yardımcı olmaya da çalışmaktadırlar. Öykülerdeki anlatıcı ise tamamen nesnel bir konum belirleyerek öne çıkarılmak istenen toplumsal gerçekliklerin belirginleşmesi sağlanmıştır.

A) ÖYKÜLERDE ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİNİ ETKİLEYEN OLGULAR

a.1) Babanın Yokluğu

Füruzan'ın “*Gecenin Öteki Yüzü*”, “*Parasız Yatılı*” ve “*Çocuk*” başlıklı öykülerinde ele alınan birtakım olgular aile içi ilişkilerini, anne – çocuk arasındaki ikili ilişkiyi ve ailenin çevresiyle ilişkilerini etkileyen durumlardandır. Bunlardan biri olan “Babanın yokluğu” olgusu anne-çocuk ilişkisini belirleyen etmenlerden biridir. Bunun sebebi, baba figürünün öyküde bir simge olarak kullanılması ve aile ilişkilerinde “destek” ve “güven” duygusunu sembolize etmesidir. Üç öyküye bakıldığında bir ortak özellik olarak babanın ölmüş ya da terk etmiş olması, bununla birlikte gelişim dönemdeki bir çocuğun “baba sevgisini” tadamamış olması önemli bir izlektir.

Üç öykünün de ortak özelliği olan “baba” simgesinin yokluğu, hem annenin hem de çocuğun hayatını maddi ve manevi yönden zorlaştırmaktadır. Anne, daha fazla çalışmak zorunda iken; küçük çocuk yaşatlarından farklı olarak isteklerini sınırlandırmak zorundadır. Başka bir ortak noktaları da babanın yokluğu nedeniyle sonu gelmeyen “maddi sorunlar”dır.

“*Gecenin Öteki Yüzü*” ve “*Parasız Yatılı*” başlıklı öykülerdeki geri dönüş tekniği ile babanın yokluğunun nedeni ölüm ile açıklanırken, “*Çocuk*” öyküsünde baba figürü

hakkında okuyucuya bilgi verilmemektedir. Öykülerin bazılarında “babanın eksikliği” dolayısıyla oluşan çaresizliğin etkisi annenin umudu ve çabasıyla azaltılırken, bir kısmında babanın yokluğu daha büyük sorunlara ve sonuçlara yol açmaktadır.

İlk olarak “Parasız Yatılı” başlıklı öyküde kadının kocasının ölümüyle gelen çaresizlik duygusuna rağmen, geleceğe yönelik umudu daha ağır bastığı heyecanlı konuşmalarından anlaşılmaktadır.

Bir anneyle kızının yatılı öğrenci sınavı öncesi geçirdikleri günü konu alan bu öyküde anne, yalnız başına çocuk büyütmenin zorluklarının farkında ve durumun getireceği maddi sıkıntıları da yeni bir iş bularak düzeltmeye çalışmaktadır. Diğer öykülerden farklı olarak burada çocuk, annesinin sırtladığı yüklerin farkında olduğu için elinden geleni yaparak yardım etmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda küçük kızın, babasının yokluğunun neden olduğu sonuçların farkında olması ve annesine destek çıkması, anne-çocuk ilişkisinde kurulan bağın ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. *“Her dediğini yaparım anne, yeter ki sen üzülme. Zaten öğleleri okulda yemek yiyorum. Aklın bende kalmasın.” (Füruzan,s.104)*

Kız çocuk ise geleceğe yönelik hedeflerini ve yaşından büyük bir olgunlukla annesine yardım edeceğini söylediği için öyküde vurgulanan “umut” olgusunun sembolüdür. *“Gece yatağa girdiklerinde –beraber yatıyorlardı epeydir- yarınki derslerden birinin beden eğitimi olduğunu bile unutmuştu.”(Füruzan, s.103)*Burada anne kızın beraber yatıyor olmaları babanın/eşin yokluğu nedeniyle birbirlerinden başka kimselerinin olmamasından kaynaklı yalnızlık duygusunu bastırdıklarını göstermek içindir. *“Bu muşamba eve babasının yaşadığı günlerdeki düzenden kalmış,*

*ferahlığın, korkusuzluğun anıydı.” (Füruzan, s.103)*sözlerinden baba figürünün yaşadığı zamanlarda evde hakim olan düzene ve korkusuzluğa duyulan özlem görülmektedir.

Baba figürünün eksikliğinden bahsedilen bölümde ise *“Niçin babasını hep yaşayacak sanmışlardı? O da ölecek gibi görünmüyordu. Öyle dürüst öyle kesin bir adamdı ki; ölümün sinsiliği ona hiç gölge düşürmemişti. Evine her gece ekmek alıp gelen bir erkeğin yokluğu, sessizlik olup yerleşmişti odalarına. “Yaşlı değildi” demişti annesi. Hiç sekiz yaşında bir çocuk babasız kalır mı?.” (Füruzan, s.103)*sözleriyle hem figürlerin ölüm gerçeğiyle yüzleşmesi gösterilmekte hem de bu yaşta bir çocuğun babasız ve bir annenin tek başına kalmasından söz edilmektedir.

Küçük kız, etrafında olanların ve annesinin omuzlarındaki ağır yükün farkındadır bu yüzden buna karşılık, annesine yardımcı olmaya; işini zorlaştırmaktan çok kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Bu örneklerden yola çıkarak “Parasız Yatılı”daki çocuk, her fırsatta kendi başının çaresine bakabileceğini göstermek için uğraşmaktadır.

Öykülerden diğeri, Füruzan’ın “Gecenin Öteki Yüzü” başlıklı öyküsünde babanın yokluğunun karşımıza çıkışı ilk olarak annenin, küçük kız bebekken, kocasıyla yaşadığı diyaloglar aktarılmaktadır. Geri dönüş tekniğinin kullanıldığı bu bölümde kızı bebekken baba ile annenin daha mutlu olduğu görülmektedir. Öykü boyunca gülmeyen annenin, eşinin ölümünden önceki mutluluğu geri dönüş tekniğinin kullanıldığı bölümde “Genç bir kadının sevinç çılgınlıkları” (Füruzan,s.127) sözleriyle belirtilmektedir. Babası varken annesinin “sevgi” ve “ilgisi” altında büyüyen çocuk;

babasının ölümünün ardından anne sevgisi ve ilgisinden uzak, tek başına büyümektedir. Eşi hayattayken çocuğuna sevgi ile yaklaşan kadın, eşinin ölümüyle gelen acı dolu günlerden sonra kızına sevgisini göstermekten kaçınmaktadır. Buna ek olarak baba hayattayken anne sevecen tavırlarını sürdürürken, yalnız kalmalarının ardından annenin çoğu zaman kızına “*döveceğim seni*” demesi yaşadıklarının acısını kızından çıkarmaya çalışıyor olduğunun da göstergesidir. Bu bölümde, geri dönüş tekniğiyle annenin kıza vurması sonucu birbirlerine sarılmaları, aralarındaki ilişkinin inişli çıkışlı durumu gösterilmektedir.

Füruzan’ın “Çocuk” başlıklı öyküsünde ise okuyucunun anne ve çocuğun bir günlük yaşantıları hakkında bilgi ediniyor olmasına karşın baba figürü, öykü boyunca hakkında en az bilgi verilen kişidir. Çocuk alacağı sert tepkilere rağmen merakına engel olamayıp geçmişleriyle ilgili annesinden bir şeyler öğrenmek istese de annenin bu konudaki kesin ve net tutumu soruları her defasında cevapsız bırakmaktadır. “Anne” figürünün öyküde tek başına çocuk büyütme zorunda kalmasını ve yaşadıkları kötü hayatın sebebi olarak eşinin yokluğunu göstermesi şu sözlerle aktarılmaktadır: “*umurumda değil hiçbir şey, senin baban var ya, o da umurumda değil.*” (Füruzan, s.45)

“Babanın yokluğu”nun etkileri diğer öykülerdeki gibi bu öyküde de açıkça görülmektedir. Anne, her ne kadar ilgilenmiyor görünse de, çocuğuna bakabilmek; evini geçindirebilmek amacıyla hayat kadını olmayı gururuna yedirebilmiştir. Bu da anne-çocuk ilişkisinin niteliği söz konusu olduğunda göz ardı edilemeyecek bir noktadır. Geçmişleriyle ilgili annesine çok fazla soru soran küçük çocuk, aldığı tepkiler karşısında içine kapansa da baba konusunun açıldığı bir bölümde ortaya çıkan

fotoğraf bazı soru işaretleri bırakmaktadır. Fotoğrafın bir sembol olarak kullanıldığı bu kesitte, babasının fotoğrafta net olmaması çocuğun gözündeki değerini yitirmesine de neden olmaktadır. Eve girip çıkan; kimi zaman da geceyi evde geçiren adamlar, çocuktaki “baba özlemi”ni“aile” kavramıyla beraber yok etmektedir çünkü gelen adamlar yüzünden annesiyle vakit geçiremeyen çocuk, kendisini kapının dışında bulmaktadır. Küçük çocuk, aslında üzülecek bir konumdayken hayatın ona getirdikleri sebebiyle bir süre sonra babasını merak bile etmemeye başlamaktadır. Babasıyla zaman geçirmesi, paylaşımlarda bulunması gereken bir yaşta olmasına karşın, annesi onu evden attığında “baba” figürü gibi sığınacak yeri olmaması sebebi ile beraber “destek” ve “güven” duygusundan uzakta büyümek zorundadır. Bu sebepten öyküdeki çocuk, sessiz ve içine kapanıktır. Eşinin yokluğuna üzülmeye başladığı gözlemlenen anne, nefret boyutundaki hissini de konu açıldığında sıkça dile getirmektedir. Tek başına bütün sorumlulukların altına girmesi beklenen figürün bu şekilde omzundaki yükleri reddettiği de görülmektedir. Aynı zamanda kadının çocuğunu yalnız büyütme zorunda olmanın getirdiği sorumlulukları önemsemediği de görülmektedir.

a.2) Eğitimin Gerekliliği

Hem öykünün akışını hem de anne ve çocuk arasındaki ilişkinin düzeyini etkileyen olgulardan biri de “Gecenin Öteki Yüzü”, “Parasız Yatılı” ve “Çocuk” başlıklı öykülerinde önemli rol oynayan “Eğitimin gerekliliği” dir. Üç öykünün de ortak özelliğine bakıldığında, diğer olguların yanı sıra “eğitimsizlik” üzerine kurulu oldukları görülmektedir. Bu nedenle figürlerin, özellikle de annenin eğitim yönünden

yoksun olmaları öykülerin gidişatını etkilemektedir. Üç öyküye de bakıldığında, eğitimsiz olmanın ortak neden ve sonuçları görülmektedir. “Babanın yokluğu”, “maddi durumların yetersizliği” ve “umutsuzluk” gibi nedenlerden ötürü eğitimin yeterli derecede sağlanamaması, figürlerin maddi yoksunluktan kaynaklanan karamsar duygu durumunu da beraberinde getirmektedir. Eğitimin gerekliliğinin bilincinde olan anne figürler, çocuklarını bu yönde teşvik edip onları bir kurtuluş olarak görseler de; eğitimden yoksun anneler çocuklarını da yanlış yönlendirmekte ve öğrenimde mahrum bırakmaktadırlar. “Parasız Yatılı”da anne, kızı için her şeye katlanabilecek durumdayken; diğerlerindeki anneler hiçbir şeyin yolunda gitmemesinin getirdiği umutsuzlukla kolay yoldan para kazanmayı tercih etmektedirler. Maddi durumlarının yetersiz olmasını eğitim alamamaya sebep olarak gösteren anne figürünün yanı sıra, yalnızlaşan çocuklar ise bu yönde bir haklarının olduğunun bile farkında değildirler.

Üç öyküde eğitimsizliğin ortak sonuçları da bulunmaktadır. Eğitimsizliğin sonuçları ise; en belirgin şekilde “Çocuk” öyküsünde olduğu üzere çalışıp, iş bulmak yerine bir anlamda kolay yolu seçip onurunu yok sayarak, hayat kadınlığı yapmaktır. Diğer öykülerden farklı olarak Füzuran’ın “Parasız Yatılı” başlıklı öyküsündeki kız çocuğu, eğitim almak ve annesine yardımcı olmak istemektedir. Küçük kız, diğer öykülerdeki çocuk figürlere göre daha bilinçli ve olgun tavırlar sergilemektedir. Aynı zamanda babasının ani ölümünün ardından aile içinde yaşadıkları travmayı da çabuk atlatarak, ya da atlattığı görünerek, annesine yardımcı olması gerektiğinin bilincindedir. Bunun yanı sıra aynı başlıklı öyküdeki anne de diğer öykülerdeki annelerden farklı özelliklere sahiptir. *Umutludur*. Kızın annesinin umudunu pekiştirme çabaları şu sözlerle okuyucuya aktarılmaktadır: “*Öyleyse ben burayı kazanırım. Üzülme. Sınava*

*pekiyiyle bitiririm. Artık burda, arkadaşlarım olur.Haftada iki gün sen hastaneden, ben okuldan çıkıpeve döneriz. Sana da konuk günlerinde bakkal bisküvisialırım.”(Füruzan, s.106)*Kızının okuyup, eğitim almasını yoksulluktan kurtuluş yolu olarak gören anne, kızına aşıladığı eğitim hevesinin karşılığını da çocuğunun bu umut dolu sözleriyle almaktadır.

“Parasız Yatılı”daki anne, eşinin ölümünün ardından kızıyla kuracakları gelecek için umut beslemekte ve çocuğunun eğitim alması gerektiğini düşünmektedir.Annenin geleceğe dair umutlarının olduğu ise eğitimle ilişkilendirildiğinde okuyucuya şu sözlerle okuyucuya aktarılmaktadır: *“Korkuyor musun? Hiç konuştuğun yok sabahtan beri. Hadi hadi Salıpazarı ’ndan bu taşlı tokanın eşini alacağım sana. Sonra bizi tayin edecekler. Sen okulu bitirip öğretmen olunca. O zaman çalışmam hastanede. Beraber çıkar gideriz. Koltuklar alırız. Onlara çiçekli basma örtüler dikerim ben. Bir de kabul günümüz olur. Konukları ağırlamak için, eğer unutmadımsa, anasonlu galeta yaparım. Masraf kapısı olmaz. Belki, bir de küçük halı alırız. Hasta pisliği dökmekten, koridorlarda koşuşturmaktan kurtulurum.”* (Füruzan, s.105-106)Böylece bu sözleriyle anne kızını hem eğitim alması yönünde teşvik ederken hem de umutlu olması gerektiğini öğretmektedir çünkü bu yaşta bir çocuğun gelişimi için çevresinde gelişen olaylar ve insanların davranışları oldukça önemlidir.

Bu öyküdeki anne de diğerlerinden farklı olarak çocuğuna destek olabilmek için elinden geleni fazlasıyla yapmaktadır.Aynı zamanda bu yaşta bir çocuğun kaldıracabileceğinden çok daha fazla sorumluluğun altına girmektedir. Kendisi eğitimden yoksun büyüyen anne, kızına büyüdüğünde aynı zorlukları yaşatmamak için eğitimin önemini bilinçli davranarak aşılacaktır. Öte yandan, “Gecenin Öteki

Yüzü” başlıklı öyküde ise anne, eşinin ölümünün ardından kızını eskisi kadar önemsemiyor görünmektedir. Bununla birlikte, hayatlarının düzelmesinde etkisi olabilecek “eğitim” olgusunu da umursamamaktadır. Son olarak “Çocuk” başlıklı öyküde de “Parasız Yatılı”da olduğu gibi anne, eğitilmiş olmanın önemini ve getirdiklerinin farkındadır. Kendisinin eğitimsiz olduğu anlaşılacakla birlikte küçük çocuğa herhangi bir teşvikte de bulunmamaktadır. Yalnızca çocuğunun okumuş olmasını düşünerek iç geçirmektedir. *“Ah okula gidebilmeliydin!” (Füruzan, s.52)*sözleriyle çocuğun okuyamamasındaki pişmanlığını dile getiren anne *“Adsız sansız günlere, tek uzunmevsim olan kışa, sabahla gecenin arasındaki zamanlara ad koyabilmek için okula gitmesinin gerektiğini düşündü.” (Füruzan, s.52)* ifadesiyle de hayatlarındaki belirsizliğe ve yanlışlara gönderme yapmaktadır. Çalışıp, çabalayarak kazanmak yerine kolay yolu seçen anne; bu tavırlarıyla gelişim dönemindeki çocuğuna da olumsuz örnek olmaktadır.

a.3) Maddi Durum

Füruzan’ın “Parasız Yatılı”, “Gecenin Öteki Yüzü” ve “Çocuk” başlıklı öykülerinde babanın yokluğu ve eğitimin yeterli olmamasıyla ortaya çıkan ana durum “maddi sorunlar”dır. Seçili öykülerin tümünde sorumluluk annededir ve anne çalışmadığı takdirde sorun çözülememektedir. Üç öyküde de okuyucunun dikkatini çeken ve olayların gelişimini etkileyen izleklerden biri olan “maddi durum”un ortak neden ve sonuçları da bulunmaktadır. İlk olarak, “Parasız Yatılı” başlıklı öyküde anne-kız ekonomik durumlarının yeterli olmadığını farkındadır bu yüzden kızın yatılı okula gitmesi gerektiği düşünülmektedir. Mevcut okulu hakkındaki sözlerinden ise orada

maddi durumu kendisi gibi olanlar değil daha iyi durumdaki öğrencilerin olduğu çıkarımı yapılmaktadır. Bu öyküdeki çocuk, herkesin eşit şartlarda okuduğu; kendisiyle benzer sıkıntıları çeken öğrencilerin bulunduğu bir okulda okumak istemektedir. *“Bu okulu kazanacakların hepsi de benim gibi yoksul çocukları mı, anne? Onu da öğrendin mi?”* sorusunun üzerine aldığı cevap karşısında rahatlayan kız, *“Öyleyse ben burayı kazanırım. Üzülme. Sınavı pekiyiyle bitiririm. Artık burada, arkadaşlarım olur.”* (Füruzan, s.106) Küçük kız üzerindeki baskı durumunu tetikleyen ise beden eğitimi dersleridir çünkü beden eğitimi ders öğretmeni yoksul öğrencileri utandıracak şekilde konuşmakta ve ders için gerekli araç gereçler yalnızca annenin geçindirmeye çalıştığı bir ailenin alabileceği fiyatta değildir. *“Şort, lastik pabuç, şoset çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek. İki tane olursa daha iyi. Terleyince değiştirmek için. Yürüyüşte 23 Nisan, 29 Ekim herkes çiçek gibi olmalı, düzenli, bakımlı. Ben, ‘Yapamadık’ anlamam. İstedikten sonra, istemek yeter. Yardım kolundaki çocuklarımız için de düşündüklerimiz var tabii. Ama bunu daha elzem giyim eşyalarına ayırmak kararındayız. Önlükle katılacaklar. Önlükler gıcır gıcır ütülü. Kızlarda tafta kordela. Temiz, tertemiz olmalı herkes.”* (Füruzan, s.103-104)sözlerinden bu dersin gerektirdikleri açıkça görülmektedir. Yalnızca annenin çalışmasıyla temel ihtiyaçlar bile güçlükle karşılanırken, bu dersin ihtiyaçlarını karşılamak tek kişinin geçindirdiği bir aile için mümkün değildir. Anne, hastabakıcı olarak çalıştığı hastaneye gideceği zaman kızına evde tek olduğunda yapacakları konusunda tavsiyeler vermektedir. Bu bölümde küçük kızın tek kalacağı için moralinin bozulmasını istemeyen anne, keyfini yerine getirebilmek için hastaneden geldiğinde beraber yapacakları planlarından söz etmektedir. Burada okuyucu maddi durumlarıyla ilgili bilgi sahibi olmaktadır: *“Bak sana neler alacağım. Ağır hastalara özel yemek çıkarmış, onlardan kalan tavuklar falan olurmuş haşlanmış. Sarıveririm*

pakete, gizli değil ha, zaten döküyorlarmış. Ziyafet çekeriz kendimize.” (Füruzan, s.103) sözlerinde hastanede kalan artıkları “ziyafet” olarak görmesi dikkat çekmektedir.

Diğer öykülerle kıyaslandığında, farklı olarak burada anne çalışarak sorunları çözmek istemektedir. Kolaya kaçmamakta, kızı için çalışmaktan yılmamaktadır. Bu sebeple, annenin bulduğu yeni iş aile için umuttur. Ekonomik sorunlar “Gecenin Öteki Yüzü” başlıklı öyküde de mevcuttur ancak annenin umursamazlığı nedeniyle çözüm arayışına girilmemektedir. Aynı zamanda anne çocuk için alışılmış ancak şüpheli davranışlar da sergilemektedir: *“Annesi, bir iki şey almak için ilk kez girdikleri bir bakkalın önünde durmuştu, sakat gazetecinin ağladığı gün. Bu hep böyleydi hiçbir yere yiyecek almaya ikinci kez girmiyorlardı.” (Füruzan, s.111)* Öyküde yer alan bu bölüm okuyucunun kafasında soru işaretlerinin oluşmasına sebep olmaktadır çünkü annenin tutum ve davranışlarında alışılanın dışında bir durum gözlenmektedir. Piyango biletinin alındığı bölümde ise annenin ekonomik sorunların çözümünü, şansına çıkmasını beklediği paradan olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölüm de anlatıcı okura annenin iş bulmak, çalışmak gibi bir amacının olmadığını, ne kendisi ne de çocuğu için zor koşullar altında çalışacağını göstermektedir. Annenin hayat kadını olduğu “Çocuk” başlıklı öyküde de ekonomik sorunlar açıkça görülmektedir. Bu öyküdeki annenin hayat kadınlığı yaparak elde edecekleri sayesinde sorunlardan kurtulma beklentisi olduğu izlenimi verilmektedir. Küçük çocuğun betimlemesinin yapıldığı bölümde *“Yörenin çocukları içinde en sessiziydi. Üstelik bir erkek çocuk için yaşlılarına göre daha ufak, ince yapıydı. Yetersiz beslenmenin getirdiği bu incelikten çok durgun suskulu hali, yaşlılarıyla koşut çelimsizliğini daha da artırıyor; onu ilk bakışta bu görünümü ile hemen seçilir yapıyordu.” (Füruzan, s.40)* sözleri

çocuğun kişiliğinin hem iyi aile ilişkisinden uzak hem de lüks hayattan yoksunluğun içinde geliştiğine işaret etmektedir.

Son olarak, eve gelen yabancı adamlardan birinin hiçbir şey söylemeden masanın üstüne bir kese kağıdı bırakması anneye yabancı arasında paraya dair gizli işlerin döndüğünü gösterirken, bir yandan da biten ya da başlamak üzere olan bir işin maddi karşılığı olduğu izlenimini yaratmaktadır. Üç Füzûzan öyküsünde de ortak durumlardan biri olan “ekonomik sorunlar” için seçili öykülerde bazen farklı çözüm yolları aranmakta bazen de zamana ve gidişata bırakılmaktadır.

B) ÖYKÜLERDE ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİNİN NİTELİĞİ

b.1) Gecenin Öteki Yüzü’nde Anne-Çocuk İlişkisinin Niteliği

Bu alt başlıkta “Gecenin Öteki Yüzü” başlıklı öyküdeki anne çocuk ilişkisinin niteliği yalnızlaşma ve maddi durum bağlamında değerlendirilecektir. “Gecenin Öteki Yüzü”ndeki “anne figürü” maddi durum konusunda incelendiğinde varlıklı bir aileden gelmekte ancak yaptığı evlilikle beraber eşinin ölümü sonrasında alışık olmadığı yoksulluğa adım atmaktadır. Bu yoksulluğa geçiş, orta sınıftan alt sınıfa geçişin sembolüdür. Bu düşüşün en temel sonucu “dışlanma”dır. Orta sınıf olarak nitelendirilen yaşam standartlarından alt sınıfa geçen anne figürü aynı zamanda saygınlığını da yitirerek dışlanmaktadır. Buradaki anne, dışlanmayı kabul edemediğini toplum içindeki hal ve tavırlarıyla okuyucuya göstermektedir. Anne, toplum içindeyken ailesinden gelen soyluluğu devam ettiriyor gibi görünse de maddi durumundaki düşüşle beraber saygınlığını da yitirmiştir. Her zaman başı dik ve

insanları kendine hayran bırakan tavırları olan kadın figürü, insanlarla ilişkilerinde de soğuk ve mesafeli olmayı tercih etmektedir. Kadına hayran olanlardan biri de en yakınındaki kişi yani kızıdır. *“Rüzgârla savrulan, kulak diplerinden kesik, gür saçları gördü, beğendi. Adımlarını daha sıklaştırarak genç kadına yaranmaya karar verdi”* (Füruzan, s.98) Çocuk her ne kadar annesine yaranmaya çalışsa da kadın bütün bu ilgi karşısındaki umursamazlığını devam ettirmektedir. Öykü boyunca annesine yaranmaya ve yaptıklarıyla annesi tarafından onaylanma çabasında olmasına karşın annesinin bu kadar umursamaz olması çocuğun yabancılaşmasına da neden olmaktadır. Babasız büyüyen çocuk; bir de annesinin, hayran olduğu figürün, bu ilgisizliği ve bırakacağını söylemesi doğrultusunda önemsenmediği düşünmekte bu da yalnızlaşmasına sebep olmaktadır. Annenin kızına karşı sürekli “emir” cümleleriyle konuşması da içinde kalan duygularının toplu bir şekilde dışa vurumu olarak değerlendirilmektedir. Güç içinde ya da kızı uyanıkken sevecen tavırlardan oldukça uzak olan anne, uyuyan kızına karşı ise oldukça sıcakkanlı ve anaçtır.

b.2) Parasız Yatılı’da Anne-Çocuk İlişkisinin Niteliği

Bu alt başlıkta Füruzan’ın “Parasız Yatılı” başlıklı öyküsündeki anne-çocuk ilişkisi “paylaşım”, “istekler” ve “umut” kavramları doğrultusunda incelenecektir. Bu öyküdeki anne-kız, birbirleriyle iyi geçinmekte; sağlıklı ilişki kurabilmektedirler. Anne hastabakıcı olarak çalışırken, kızı parasız yatılı okumak için sınava girmektedir. Gelişim dönemindeki kız çocuğu için baba figürünün olmaması ağır bir travma düzeyinde olsa da buradaki anne çocuğuna karşı her zaman ilgili ve sevecendir. Bu

ilgisiyle babasının yokluğunu aratmamaya çalışan anne, kızı ve kendisi için oldukça umutludur.

Küçük kız ise yaşıtlarına oranla daha olgun ve bilinçli tavırlar sergileyerek her koşulda annesine yardım etmeye çalışmaktadır. Babanın yokluğunun sadece kendisi için değil annesi için de ağır sonuçları olduğunun farkında olan küçük çocuk, üzüntüsünü; sıkıntılarını içine atarak annesine belli etmemeye çalışmaktadır. Bu olgunluğu gösterebilen küçük kız her fırsatta kendi işlerini tek başına, yardımsız halledebileceğini söyleyerek annesinin sırtındaki yükleri de hafifletmeye çalışmaktadır. Annesinin hastanede uzun süre kalacağı vakitlerde döndüğü zaman beraber yapacakları konusundaki fikirleri sırasında *“Bak sana neler alacağım. Ağır hastalara özel yemek çıkarmış, onlardan kalan tavuklar falan olurmuş haşlanmış. Sarıveririm pakete, gizli değil ha, zaten döküyorlarmış. Ziyafet çekeriz kendimize.”*(Füruzan, s.103)sözlerinden hastalardan arta kalanları yiyebileceklerini önerdiği görülmektedir. Bu bölümde annenin, “ziyafet” olarak nitelendirdiği yiyeceklerin ise hastalar için hazırlanan yemeklerin artıkları olması anne kızın maddi durumunu göstermesi açısından dikkat çekicidir. Sabah kalktığında annesinin olmaması karşısında küçük kızın durumu şu sözlerle aktarılmaktadır: *“Sabah kalktığında kapı vuruluyordu. Annesi yoktu. Okul önlüğü, kalın iplik çorapları, yün hırkası düzenli iskemledeydi. Dışardan vurulan kapının sesiyle uyandığını anlayınca kalkmış, “Halida’nım teyze,” diye seslenmişti. Ev sahibi kadın helaya (aynı helayı kullanırlardı) kovayla su döküyordu. Giyinip masanın başına oturmuştu. Kış aydınlığı patiska perdelerden geçip köşeli, üşütücü yayılmıştı. Okul çantasını alıp odadan çıkarken (hiçbir şey yememişti o sabah) gerisin geri dönüp iskemleye oturmuştu. Sonra da sessiz ağlamaya başlamıştı.”* (Füruzan, s.104)

Geleceğe dair umudun çoğunlukta olduğu bu anne çocuk ilişkisinde karşılıklı anlayış ve sevgi ön plandadır: *“Sen çıkınca işin bitip gene yürüyerek iner, Mısır Çarşısı’ndakibeğendiğimiz börekçi var ya, kanarya kuşları olan, orda öğle yemeğimizi yeriz.N’olacak kırk yılda bir ziyafet. Onun için Cağaloğlu’na yürüyerek gidip gelmektenyorulmayız, değil mi benim kızım? İstersek tatlı bile yeriz. Köprüden de eğlene güle döneriz”* (Füruzan, s.101)

Öykünün sonunda ise anne ve kızın konumları şu sözlerle aktaarılmaktadır: *“Çocuk, dönemeçte arkasına baktı. Dış kapıda annesi, yağmurun altında gülümseyerek duruyordu.”* Burada anne kızın yaşamına bir gönderme de yapılmaktadır. Çocuğun kendi ayakları üzerinde durduğu dönemeçte, annesinin ise çalışıp çabaladığı kızı için çektiği zorluklara rağmen gülümseyebildiği gösterilmektedir. Buradaki yağmur çekilen zorlukların ve annenin sırtındaki yükün sembolüdür.

b.3) Çocuk’ta Anne-Çocuk İlişkisinin Niteliği

Bu alt başlık “Çocuk” başlıklı öyküde “çalışma durumu”, “ilgi” ve “ötekileştirilme” kavramları doğrultusunda değerlendirilecektir. İlk olarak, öyküdeki çocuk anne sevgisinden ve şefkatten uzak büyümektedir. Bu yaşlardaki her çocuk çevresinde gördüklerinden etkilenir ve tanık oldukları aynı zamanda davranışlarının şekillenmesinde etkin rol oynar. Annesinden ilgi ve sevgiye dair hiçbir şey görmeyen bir çocuk bu şartlar altında büyüdüğünde de içine kapanık, yalnız ve ötekileştirilmiş olacaktır. Babasının yokluğunu hissettirmemesi beklenen anne figürü ise beklenenin aksine bu eksikliği azaltma çabasına girmemektedir. Kızı babasını her sorduğunda

konuyu kapatmaya çalışan anne, ilk defa kızına babasıyla ilgili kötüleyici olsa bile konuşmuş ve bu konuşma, küçük kızın babasına merakını da yok etmektedir. Çocuğuna karşı mesafeli ve otoriter olan anne aynı zamanda onun psikolojisini ve gelişimini umursamadan eve para dolu zarflarla gelen adamlar ile şüphe çekmektedir. “Ailece olmaları gereken yerde” yani “evde” annesinin yanında babası yerine sürekli farklı adamlar görmesi küçük çocuğun kafasındaki “aile” kavramını da altüst etmektedir. Annenin perspektifinden yaşadıklarına bakıldığında ise eşinin olmaması, sırtındaki yükleri arttırmaktadır. “Geçim sıkıntısı”nın yanında çocuğuna bakmak durumunda olan anne, kaldıramayacağını düşündüğü sorumlulukların altındadır. Sıkıntılardan kurtulmak için çözümü hayat kadınlığı yapmakta bulan anne figürü, burada sınıf atlama çabasında olduğunu da göstermektedir. Yoksulluktan kurtulmak için seçtiği bu yolda çalışan anne, baba figürünün eksikliğinden kaynaklanan kızgınlığıyla çocuğuna bakımı için gerekli hayat standartlarını da sağlamamaktadır. Kimi zaman çocuğunun evde olmadığını bile fark etmeyen anne, büyüme çağındaki çocuğunun yalnız kalmasına neden olmaktadır.

C) Anne-Çocuk ve Başlık İlişkisi

Füruzan’ın “*Gecenin Öteki Yüzü*”, “*Parasız Yatılı*” ve “*Çocuk*” başlıklı öykülerindeki ortak diğer noktalardan biri de başlık ve içerik arasındaki ilişkidir. Öykülerin başlıkları içerikle anlam yönünden örtüşmektedir. İlk olarak, “Parasız Yatılı” başlıklı öyküdeki kızın parasız yatılılık sınavına gireceği konu alınırken, öykünün başlığı içeriği doğrudan yansıtmakta ve okuyucuya okumaya başlamadan önce olacaklarla ilgili ipucu vermektedir. Okuyucu başlığa baktığında okuyacağı

öykünün parasız yatılılık sınavına girecek bir çocukla ilgili olduğunu anlamaktadır. Öte yandan, “Çocuk” başlıklı öyküde ise her şey küçük çocuğun perspektifinden okuyucuya aktarıldığı için içerikle başlık uyumludur. Zaman zaman annesiyle diyalogları bulursa ve annesinin eve gelen adamlarla diyalogları okuyucuya aktarılsa da öykü küçük çocuğun duygu durumunu yansıtacak perspektiften ele alınmaktadır. Bu sebeple öykünün içeriği ile başlığı birbiriyle örtüşmektedir. Son olarak “Gecenin Öteki Yüzü”nde ise anne, toplum içindeyken soylu tavırlar sergilemekte, kızına kurduğu emir cümleleriyle otorite kurduğunu göstermektedir. Ancak akşam olduğunda ve kızı uyuduğunda anaç duygularını gün yüzüne çıkaran anne ile başlık örtüşmektedir. Buradaki anne figürü kızına olan sevgisini sadece gece; o uyurken belli etmektedir. Bu yüzden sabahları kızını kimi zaman azarlayıp, korkutan kimi zaman da ağlatan annenin, sevgisini ve şefkatini geceleri kızı uyurken göstermesi “Gecenin Öteki Yüzü” başlığı ile uyuşmaktadır.

2. Sonuç

Füruzan'ın “Parasız Yatılı”, “Gecenin Öteki Yüzü” ve “Parasız Yatılı” başlıklı öykülerinde “babanın yokluğu”, “maddi durum” ve “eğitimin gerekliliği” yan izlekleriyle bağdaştırılarak değerlendirilen ana izlek “anne-kız ilişkisi”dir. Bu ilişkinin değerlendirilmesinde öykülerde yer almayan, terk etmiş veya hayatını kaybetmiş olan baba figürleri büyük rol oynamaktadırlar. Bu figürün eksikliği sebebiyle tüm yük annenin omuzlarındadır. Evde eşine sahip çıkan, çocuğunu destekleyen bir babanın olmayışı, öyküdeki karakterler açısından hayatı zorlaştırmaktadır. Babanın eksikliği, maddi durumlarındaki yetersizliği de beraberinde getirmektedir. Tek başına çalışıp ev geçindirmeye çalışan “anne figürleri” bir yandan çocuk büyütme de zorundadırlar. “Gecenin Öteki Yüzü” ve “Çocuk”ta başlıklı öykülerde ailenin maddi durumlarındaki yetersizlik, eğitim durumlarındaki açığı akıllarına bile getirmemekte; bir öncelik olarak görülmemektedir. “Parasız Yatılı” öyküsünde ise çocuk figürün eğitim alması bir çıkış yolu olarak görülmekte, aileye umut olmaktadır.